

Çox yaşa, Barış Manço!

Murad Köhnəqala

İkinci Dünya müharibəsinin ortalarında, 1943-cü ildə İstanbulun Üsküdar məhəlləsində Konyalı Karamanço tayfasına məxsus ailədə bir oğlan uşağı dünyaya gəlir. Müharibənin bitməsinə arzulayan ata övladının adını Barış qoyur. Barışın üç yaşı olanda valideynləri ayrılır.

Oğlan atasının himayəsində qalsa da, gözəl türklər oxuyan musiqi müəlliməsi olan anasıyla tez-tez görüşür. Ananın musiqi sənətinə sonsuz məhəbbəti oğlunun da canına hopur. Barış Qalatasaray Liseyində oxuduğu müddətdə musiqi ilə maraqlanmağa başlayır.

Üzü Avropaya

Bu maraq onu Belçika Kral Akademiyasına aparır. Barış akademiya təhsil almaq üçün Belçikada yaşayan böyük qardaşı Savaşın (1941-ci ildə dünyaya gəldiyinə görə atası ona bu adı verib) yanına gedir. O burada rəsm, qrafika, memarlıq sənətini öyrənməklə yanaşı, maddi təminatını ödəmək üçün kafedə qarson, avtoparkda qarovulçu işləyir.

Barış hələ Belçikaya gedərkən yolüstü Parisə dönmüş, tanınmış müğənni Henri Salva-dorla görüşərək, Fransada yaşamaq və musiqi sahəsində çalışmaq arzusunu bildirmişdi. Onun fransız dilində zəif danışdığını bəhanə gətirən məşhur müğənni bu türk balasını baxından eləmişdi.

...Barış Belçikada Andre Soulac adlı bir

Bayaq bu mahniyə yenidən qulaq asdim. Barmaqlarında iri üzükler, biləklərində qolbağlar, uzun saçları ağarmış, üzü qırışmış Barış yenə o məsum qızını ipək səsiylə əzizləyirdi: "Gülpəmbəə!"

Qızı dünyaya gələndə Barışın bir ata kimi nə qədər sevindiyini səsindəki kədərin dərinliyindən, musiqinin gözəlliyindən duymaq olur...

Dərviş Barış

Bəli, Barış dərviş idi, Türkiyəni, türkləri, bütün insanları sevirdi. Barış ən kiçik bir insanın xatirəsini belə gözəl nəğməyə çevirə bilirdi. Şeirleri özü yazır, musiqini özü bəstələyir, nəğmələrini özü oxuyurdu...

Barış Mançonu dünyanın hər yerində sevirtilər. Avropada onu dinləməyə gələnlər konsert zallarına, stadionlara sığmır, aşib-daşırdı. Barış Yaponiyaya səfər edəndə yapon uşaqları sevindiklərindən bayram libası geyindirdilər.

Onun oxuduğu nəğmələrdə Şərqlə Qərb birləşir, qaynayıb-qarışırdı. Bu iki fərqli mədəniyyəti yalnız Barış barışdırı bilirdi. Onun şərqilərindən təkəcə insanlara deyil, hətta heyvanlara da, bütövlükdə təbiətə, kainata sevgi saçılırdı.

Eşşəyin arkadaşı

Barış öz nəğməsiylə kənddən şəhərə getmiş gəncin adından kənddəki eşşəyə məktub göndərir. Sən demə, bu gənc özü ulaqdan məktub gözləyirmiş. Ona görə sevimli eşşəyi-

şairlə tanış olur və ondan fransız dilini mükəmməl öyrənməyə çalışır. Sonra dostlar yardımçılıqlarını birləşdirmək qərarına gəlirlər. Andre Barışın musiqisinə şeirlər yazır. Barış kiçik konsertlər verərək fransızca oxumağa başlayır.

Bir gün fransız radiosu Barışı pop musiqi məzmunlu bir proqramına dəvət edir. O öz mahnılarını radio vasitəsilə yayımlayır. Lakin Fransanın məşhur bir sənətçisi aksentlə oxuduğuna görə Barışın mahnılarının səsləndirilməsinə qadağa qoyur.

İstanbulda qayıdıb

Avropadakı musiqi karyerasının bitdiyini düşünən Barış İstanbula döndür.

Biz Barışı yenidən tanımağa başlayanda onun mahnıları artıq hitə çevrilmişdi. Uzun saçlı, qalın bıçlı, dərviş çuxalı, çarışlı, qolbaqlı Barış Manço türk musiqisini rok və cazla qarışdıraraq, tamamilə yeni melodiya altında, sevimli bir səslə oxuyurdu. Onun epik mahnılarının hər birində bir əfsanə, bir insan taleyi, bir dərviş əhvalatı yatırdı. Lakin mühafizəkar Türkiyə cəmiyyəti onun ənənəvi olmayan imicini, uzun saçlarını qəbul eləyə bilmirdi. Hətta buna görə Barışın həyatı dəfələrlə təhlükə altında qalıb, onun sənətçi dostlarıyla getdiyi xüsusi avtobusu ayrı-ayrı illərdə iki dəfə partladıblar. Sui-qəsdlər uğursuz olduğuna görə onlar salamat qurtara bilmişdilər.

Birgə yaşadığı qadınlar

Barış həyatında üç qadınla duruş gətirə bilib. Birgə yaşadığı ilk xanımla təsadüfən tanışlıq. Belçikada qardaşılıqda qalanda kiməsə zəng vurmaq olur. Evdə telefon işləmədiyinə görə Barış yuxarı mərtəbədəki qonşunun qapısını döyür. Qapını onun üzünə gözəl bir xanım açır. Gənc xanımın gözəlliyindən özünü itirən Barış qapı ağzında bir xeyli dayanıb ona tamaşa eləyir. Həmin evdə qonaq olan, türk dilini bilən belçikalı gözəl Maria Klavdi gülərək onu içəri dəvət edir. Zəng elədikdən sonra Barış ilk dəfə gördüyü Mariadan soruşur: "Məni seversənmi?" Maria saçlarını gözünün üstündən kənara ataraq deyir: "Əlbəttə!" Beləcə, əl-ələ verib altı aya yaxın birgə yaşayan dan sonra ayrılırlar. Bu ayrılığın səbəbi indi də sirr olaraq qalır.

Bir neçə il sonra Barış Türkiyə gözəllik yarışmasının kraliçası seçilmiş Əzra Balkanla evlənir. Təxminən bir ildən sonra bu münasibətə də son qoyulur.

Üçüncü dəfə Lalə Çağlar ilə baş-başa verib yaşayan Barış ömrünün sonuna qədər ondan ayrılmır. Bu evlilikdən onların Batıxan və Doğuxan adlı iki oğlu dünyaya gəlir.

"Gülpəmbə"nin sirri

Bu iki oğlan uşağının arasında onların bir qızı da dünyaya gəlmiş. Qızıcığı cəmi bir neçə ay yaşayıb. Barış onun adını Gülpəmbə qoyubmuş. "Gülpəmbə" mahnısındakı yanğı da bundan imiş! Barış uzun saçlarının ağardığı zamanlarda da "Gülpəmbə"ni ağlaya-ağlaya oxuyurdu:

*Sən gülüncə güllər açır, Gülpəmbə
Bülbüllər həp səni söylər,
Biz dillər dəp səni söylər.
...Güz yağmurlarıyla
Bir gün köçdün getdin,
İnanamadıq, Gülpəmbə.
Bizim illər səssiz,
Bizim illər sənsiz olamadı, Gülpəmbə!
Dodağında son bir türk
Hələ həp səni söylər,
Həp səni çağırar, Gülpəmbə!..*

nə "unutdunmu məni?" yazır. Məktubunda həyətdəki heyvanların da halını soruşur:

*Çilli xoruz kedilərlə savaşıyormu,
Oğlaqlarla quzular sevişiyormu?..*

Barış eşşəyi "arkadaşım" deyər səsləyir. Əslində, Barış Manço gördüyü hər şeylə - eş-yalarla, ağaclarla, bitkilərlə, heyvanlarla, bö-cəklərlə danışa bilir. Dağlara "Qurban olum!" deyər üz tutub oxuyur:

*Dağlar, dağlar!
Qurban olum, yol ver keçim,
Sevdiyimi son bir anda
Yaxından görüm...*

Ürəyi istəyəndə şəhər küçəsinin ritmini öz nəğmələrinə calayır. Küçə alverçisinin bağırtısına, söz düzümünə musiqi bəstələyir: "Domates, bibər, patlıcan!"

Barış sevgi-ayrılıq haqqında oxuyanda istənilən adamın xatirəsi vərəqlənir:

*Qurumuş bir çiçək buldum
Məktublərin arasından,
Bir tək onu saxlayıram,
Onu da çox görmə məna...*

Bu nəğmədə "unut məni!" deyib məktublarını, şəkillərini geri istəyən sevdiniyə dərvişanə cavab verir:

*Mən nasıl unudurum səni
Can bədənədən çıxmayınca?..*

"Qol düymələri" nəğməsində bir gözəlin nə vaxtsa ona bağlıdığı bir cüt qol düyməsindən söz açır. Sevdiniyə insanın hədiyyəsindən kədərlə bir xatirə danışır. Sevənləri qovuşdurmaq arzusuyla köynəyin qollarında ayrı düşən düymələri axşamlar birləşdirərək bir qutuya qoyur:

*İki kiçik qol düyməsi
Böyük bir eşq hekayəsi...*

Həm də hədiyyəni aldığı günü bütün detalları ilə necə xatırlayır:

*Xatırlaram bu gün kimi
Səssiz keçən son gecəni,
Başın önə əyik bir suçlu kimi
Mənə verdiyin hədiyyəni...*

Barış şair idi, bəstəçi idi, gözərgi dərviş idi. Üstəlik, həm uşaqlar, həm də böyüklər üçün mədəni-əyləncə proqramı olan "7-dən 77-yə" adlı son dərəcə maraqlı bir verilişin yaradıcısı və aparıcısı idi. Barış "Milliyyət" qəzetində "Oku bakalım!" rubrikası altında gündəlik həyatdan yazılar yazırdı. Barış həm də bugünkü ev-muzeyini zənginləşdirən əntiq əşyalar toplayırdı...

Ölümlərin ən gözəli

Barışın qəfil ölümü hamımızı sarsıtdı. Bu gözəlilməz ölümün səbəbi kimi sevgilisi ilə oteldə qalarkən onun yüksək dozada dərman qəbul etdiyi şayiəsi yayıldı.

Mən o zaman ağlayan yaşda deyildim, lakin sevdiiyim sənətkarın ölüm xəbərini eşidəndə bütün günü göz yaşlarımı quruda bilmədim. Barışın ölümünə mənimlə birgə ağlamaq üçün 80-ci illərin tələbək yoldaşı, tatar dostum Sergey Qəniyev Moskva'dan zəng eləmişdi. Biz telefonla səs-səsbə verib xeyli hönlürdük.

Barış Mançonun dəfn mərasimini televizordan izləyirdim. Bu böyük insanı son mənzilə yola salan izdiham ölümün acığına əl çalırdı. Türkiyənin al bayrağına bükülmüş, güllərə bələnmiş cənəzə bütün yol boyu alqışlanırdı. Özüni gözəl yaşadı, bütün Barış Manço, çox yaşa!